

Skellefteå kommun
kundtjanst@skelleftea.se

2023-12-12

1 (10)

Dnr SI 2022:6164

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors arbete
för en inkluderande utbildning vid Byskeskolan i
Skellefteå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid Byskeskolan. Granskningen genomfördes under vårterminen år 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen fem utvecklingsområden som angetts i beslut den 11 maj 2023, dnr SI-2022:6164.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Byskeskolan senast den 10 november 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Skellefteå kommun har inkommit med en sådan redovisning den 10 november 2023.

Beslut efter uppföljning:

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas .

- Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

- Lärare behöver med stöd av elevhälsan utveckla undervisningen utifrån en ökad kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser de innebär.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärare behöver stärka en socialt tillgänglig lärmiljö genom att öka elevers möjligheter att lära i gemenskap med andra där elevers olikheter utgör en tillgång för gruppen.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärare behöver i samråd med elevhälsan och rektorn inleda ett aktivt arbete med att beakta fysiska tillgänglighetsaspekter vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

Skolinspektionen avslutar därmed granskningen.

Bakgrund

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen beskriver i den inskickade redovisningen att rektorns målsättning med ett inkluderande förhållningssätt innebär att skolenheten strävar med att utveckla tillgängliga lärmiljöer för alla elever. Vidare beskrivs att rektorn har gått igenom målsättningen med all personal i Byske rektorsområde. Genom rektorns målsättning med ett inkluderande förhållningssätt strävar skolenheten med att utveckla tillgängliga lärmiljöer för alla elever. På skolenheten strävar de även efter att uppnå en samsyn kring elevhälsoarbetet för att utveckla det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet. Personalen på skolorna i Byske rektorsområde, Byskeskolan, Drängsmarksskolan och Ostviksskolan, har tillsammans definierat begreppet tillgänglighet på en gemensam fortbildningsdag. De har även haft kollegiala samtal utifrån målsättningen kring tillgängliga lärmiljöer. I rektorsområdet har huvudmannen dessutom anställt fyra förstelärare som har i uppdrag att arbeta systematiskt med att skapa en tillgänglig utbildning i rektorsområdets skolor. Den satsningen ska pågå i tre år för att få till en långsiktighet i de insatser som görs. Förstelärarna kommer att ha

regelbundna träffar med rektorerna för att planera uppdraget med tillgänglighet på skolenheterna.

Elevhälsoteamet för årskurs 7-9 går under läsåret 23/24 SPSM:s (specialpedagogiska skolmyndighetens) utbildning "Att höja skolans elevhälsokompetens - ett processarbete för likvärdig utbildning". Strukturen på elevhälsoarbetet har också gjorts om i årskurs 7-9 med konsultationstillfällen där personal från elevhälsan deltar i arbetslagen, elevhälsoteam sker varje vecka och elevhälsloforum två tillfällen per termin. Genom att stärka samarbetet mellan de olika professionerna och skapa en förståelse och samsyn kring elevhälsoarbetet är huvudmannens förhoppning att utveckla det främjande och förebyggande arbetet.

Huvudmannen beskriver i redovisningen att det ännu är svårt att se synliga effekter av arbetet när det gäller tillgängligheten i utbildningen, men elevhälsans personal beskriver en positiv utveckling i den riktning som beskrivs ovan.

- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

I huvudmannens redovisning framkommer att all personal som arbetar i åk 7-9 har deltagit i en föreläsning "Språkutveckling – tillgänglighet i skolan". Huvudmannens centrala stödteam har också haft en föreläsningsserie med tre tillfällen för 7-9 lärarna; "Tillgänglig lärmiljö och NPF".

Genom fortbildningsinsatserna har det skapats en medvetenhet och kunskap hos personalen om de svårigheter som kan uppstå för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. På längre sikt förväntar sig huvudmannen att undervisningen anpassas utifrån elevernas behov utifrån den ökade kunskap och förståelse som personalen har fått om neuropsykiatriska svårigheter.

I redovisningen framkommer dessutom att huvudmannen planerar fortsätta utbildningsinsatser från det centrala stödteamet i kommunen och med SPSM. Det kommer också att ske ett fortsatt kontinuerligt arbete kring elevsyn och kunskapssyn med personalen utifrån rektorns målsättning kring tillgängliga lärmiljöer för alla elever.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärare behöver med stöd av elevhälsan utveckla undervisningen utifrån en ökad kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och de pedagogiska konsekvenser de innebär.

Av huvudmannens redovisning framkommer att de fyra förstelärarna har i uppdrag att arbeta systematiskt med att skapa en tillgänglig utbildning ur ett pedagogiskt, socialt och fysiskt perspektiv. Förstelärarna kommer att stödja rektorerna och leda arbetet med tillgänglighet på de olika skolorna i rektorsområdet. I förstelärarnas uppdragsbeskrivning är det specificerat hur de ska arbeta med tillgänglighet i undervisningen. I det ingår att gemensamt definiera vad som kännetecknar en tillgänglig undervisning och göra en nulägesanalys hur det ser ut i de olika verksamheterna. Utifrån nulägesanalysen ska förstelärarna ge förslag på en åtgärdsplan för varje skolenhet utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Det framkommer dessutom i huvudmannens redovisning att den nya strukturen i elevhälsoteamets arbete gör att elevhälsans personal blir mer tillgänglig för lärarna. Detta genom att det nu finns fler tillfällen att träffas med tydliga uppföljningar.

Huvudmannen beskriver sin redovisning att de effekter som förväntas genom planerade åtgärder är att samarbetet stärkts mellan lärarna och elevhälsans personal. En utvärdering av den nya strukturen av lärarna har visat att den upplevs positiv och att lärarna vill fortsätta med den strukturen på arbetet. Huvudmannen beskriver att åtgärderna ingår i ett långsiktigt arbete och det är ännu svårt att se resultat av arbetet. På sikt förväntar sig huvudmannen att lärarna anpassar undervisningen och undanröjer hinder så att undervisningen blir pedagogiskt tillgänglig för alla elever. Därutöver förväntar sig huvudmannen att elevhälsoarbetet ska starta i klassrummet och där de olika professionerna kan bidra på olika sätt. På så sätt kan elevhälsoarbetet bli förebyggande och främjande.

Huvudmannen beskriver dessutom ytterliga åtgärder som planeras. Detta innebär bland annat att de på skolenheten kommer att fortsätta arbetet med implementeringen av Lgr22 och med fokus på att öka elevernas delaktighet för ökad motivation och lärande. Därutöver fortsätter ett pågående arbete med en anpassad studiemiljö för de elever som har behov av ett mindre sammanhang. Tidigare har det funnits ett arbete på Byskeskolan om "den goda lektionen" vilket även det kommer att fortsätta.

- Lärare behöver stärka en socialt tillgänglig lärmiljö genom att öka elevers möjligheter att lära i gemenskap med andra där elevers olikheter utgör en tillgång för gruppen.

I huvudmannens redovisning framgår att de insatser som beskrivs under punkten ovan om att utveckla en tillgänglig undervisning, även innefattar den sociala tillgängligheten i undervisningen. Andra insatser som huvudmannen redovisar angående den sociala tillgängligheten i lärmiljön är att fortsätta med en mobilfri skola.

Skolenheterna kommer även att fortsätta arbeta med trygghet och studiero enligt Skolverkets material "Skapa trygghet för lärande" i hela rektorsområdet.

De effekter som huvudmannen beskriver är desamma som beskrivs under punkten ovan. Därutöver förväntas att lärarna på sikt anpassar undervisningen och undanröjer hinder så att undervisningen blir socialt tillgänglig för alla. Det är ett långsiktigt arbete som huvudmannen beskriver att de har svårt att se ett resultat av i dagsläget.

- Lärare behöver i samråd med elevhälsan och rektorn inleda ett aktivt arbete med att beakta fysiska tillgänglighetsaspekter vid planering och utformning av undervisningen utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

I huvudmannens redovisning beskrivs att även den fysiska tillgängligheten ingår i förstelärarnas uppdrag som redovisas ovan under punkten om pedagogisk tillgänglighet. Därutöver beskriver huvudmannen i sin redovisning att det kommer att finnas bänkskärmar i alla klassrum för de elever som har behov av det. Ett arbete ska även genomföras för att synliggöra och tillgängliggöra kompensatoriska hjälpmedlen som finns för att underlätta för eleverna att använda dem.

De effekter som huvudmannen beskriver är desamma som beskrivs under punkten om pedagogisk tillgänglighet ovan.

På Skolinspektionens vägnar

X Lena Knutsson

Föredragande/utredare

Signerat av: Lena Knutsson

X Katrin Söderlind

Beslutsfattare

Signerat av: Katrin Söderlind

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
[Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](#)

Bilaga 2: Författningsstöd

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som

bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).